

Asia: HE 127/2024 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista annetun lain muuttamisesta

Asiantuntija lausunnon laatijat: Ikäinstituutti, Katja Borodulin ja Marie Anttila

Päiväys 16.10.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveystalvliokunta on pyytänyt Ikäinstituuttilta kirjallista asiantuntijalausuntoa. Näkemysksemme mukaan muutosehdotus on selvä heikennys hoivatyön kentälle, eikä riitä turvaamaan asiakkaiden tarvitsemaa hoivaa ympäri vuorokauden ja kaikkina viikon päivinä. Ikäinstituutin huomiot lakiesityksestä:

1. Suosittelemme hoitajamitoituksen pidettäväksi 0,65. Perusteluina näemme mm. seuraavat:
 - o Vuodeosastojen vähentymisen myötä ja yhteisöllisen asumisen lisäämisellä erittäin vaativaa hoiva on siirtynyt ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, ja tarvitsee näin ollen korkeamman hoitajamitoituksen. Tähän erittäin vaativaan hoivaan 0,6 mitoitus ei riitä.
 - o Laadukkaan hoivan määrä tulee laskemaan, koska välitön hoivatyön määrä heikentyy, jos mitoitus laskee 0,6:een. Jos hoitajamitoitus laskee, lisää se työn kuormitusta olemassa olevalle hoitohenkilökunnalle. Hoivatyön veto/pitovoima ei tule korjaantumaan, päinvastoin, heikentyy työn kuormituksen lisääntyessä. Hoiva-ala on riskissä kriisiytyä entisestään ja henkilöstöpulan riski kasvaa.
 - o Lakiesityksen logiikka olettaa, että hoitajamitoituksen laskiessa vapautuu henkilötalvöresursseja, joita siirretään muihin tarpeellisiin työtehtäviin esim. kotihoitoon. Näin ei todellisuudessa välttämättä tule tapahtumaan, vaan hoitotyön ammatillaiset ennemmin jättävät alan. Hoivatyön ammatillaiset hakeutuvat erilaisiin työtehtäviin tarkoituksella ja oman motivaationsa ohjaamina, ei pakotettuina.
 - o Lakiesityksessä oikeus riittävään, moniammatilliseen toimintakykyä tukevaan hoivaan ja ihmisarvoiseen vanhuuteen on jäänyt täysin työllisyyslukuarvioiden varjoon. Kun lakia muutettiin väliaikaisesti 0,7:stä 0,65:een, oli silloin esityksen taustalle kuvattu viiveaika, jota tarvitaan, jotta henkilökuntavajetta saadaan paikattua. Nyt on kuitenkin epäonnistuttu kouluttamaan puuttuvaa henkilökuntaa ja pitämään olemassa olevat ammatillaiset työssä. Aiemmin oli selvää, että hoivatyön ammatillaisia tarvitaan lukumäärällisesti lisää, ja ikäpoliittinen suunnittelu nojasi myös tähän.
2. Lakiehdotuksessa on ristiriitaista tietoa välittömään ja välilliseen hoivatyöhön liittyen. Lakiesityksessä saa virheellisen kuvan säästöpotentiaalista henkilöstökulujen suhteen, sillä hoitajamitoitukseen lasketaan ainoastaan välitön hoivatyö. Välillistä hoivatyötä tekevien hoiva-avustajien määrää ei lasketa mukaan mitoitukseen ja kuvaus mahdollisista säästöistä ei siis kohdennu avustajiin. Hoiva-avustajien tekemän työn tarve ei vähene tulevaisuudessa, eikä siten ole oletettavaa, että hoiva-avustajien määrä laskisi. Esim. Kohta 4.2.2 Työllisyysvaikutukset (s.16-17) "...Kuten taloudellisten vaikutusten osuudessa on kuvattu, esityksen laskelmissa käytettävää palkkakustannusta laskettaessa on oletettu, että henkilöstön vähentyessä hoiva-avustajia todennäköisesti vähennetään suhteessa enemmän, kuin lähihoitajia."
3. Henkilöstöpulaa korjataan lakiesityksessä väärästä päästä, jossa häviäjinä ovat nykyiset hoivatyön ammatillaiset ja erityisesti iäkkäät itse. Iäkkäiden hoitoon pääsy vaikeutuu ja lakimuutos lisää ikäsyrrjintää.